

Тормахова Вероніка Миколаївна
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри академічного хорового
та інструментального мистецтва Київського
національного університету культури і мистецтв
nikusya2008@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ АРАНЖУВАННЯ КОМПОЗИЦІЙ З РЕПЕРТУАРУ А CAPELLA ГРУПТУ PENTATONIX

Мета дослідження пов'язана з аналізом особливостей аранжування композицій з репертуару а capella колективу "Pentatonix", для якого притаманний власний стиль, проявом якого є створення інтерпретаційних творчо перероблених версій відомих хітів. **Методологія** дослідження полягає у використанні аналітичного та компаративного підходів щодо виявлення специфіки аранжувань гурту. **Наукова новизна** полягає у тому, що вперше в українському музикознавстві здійснюється звернення до аналізу діяльності відомого американського а capella гурту "Pentatonix" та робиться спроба виявити причини популярності колективу, які полягають у наявності творчого підходу у створенні інтерпретаційної версії пісні при її аранжуванні. **Висновки.** Гурт "Pentatonix" є колективом, що демонструє в своїй практичній діяльності високий рівень професійної майстерності. Характерною ознакою стилю колективу є створення цікавих інтерпретацій відомих хітів, що проявляється у поєднанні оригінальної версії пісні та власного авторського матеріалу. Подібний підхід доповнюється якісним та вправним інтонуванням, майстерним володінням голосовим апаратом та відчуттям узгодженості ансамблю. Прорахована драматургія композицій, які зазвичай виходять за межі куплетної форми, сприяють створенню форми другого плану.

Ключові слова: а capella, "Pentatonix", аранжування, пісня, гурт.

Тормахова Вероника Николаевна, кандидат искусствоведения, доцент, доцент кафедры академического хорового и инструментального искусства Киевского национального университета культуры и искусств

Особенности аранжировки композиций из репертуара а capella группы Pentatonix

Цель исследования связана с анализом особенностей аранжировки композиций из репертуара а capella коллектива "Pentatonix", для которого характерен собственный стиль, проявлением которого является создание интерпретационных творчески переработанных версий известных хитов. **Методология** исследования заключается в использовании аналитического и сравнительного подходов при выявлении специфики аранжировок группы. **Научная новизна** заключается в том, что впервые в украинском музыковедении осуществляется обращение к анализу деятельности известной американской а capella группы "Pentatonix" и делается попытка выявить причины популярности коллектива, которые заключаются в наличии творческого подхода к созданию интерпретационной версии песни при ее аранжировке. **Выводы.** Группа "Pentatonix" является коллективом, демонстрирующим в своей практической деятельности высокий уровень профессионального мастерства. Характерным признаком стиля коллектива является создание интересных интерпретаций известных хитов, что проявляется в сочетании оригинальной версии песни и авторского материала. Подобный подход дополняется качественным и умелым интонированием, мастерским владением голосовым апаратом и ощущением согласованности ансамбля. Просчитана драматургия композиций, которые обычно выходят за пределы куплетной формы, способствуют созданию формы второго плана.

Ключевые слова: а capella, "Pentatonix", аранжировки, песня, группа.

Tormakhova Veronica, Ph.D., Associate Professor, Assistant Professor of Academic Choral and instrumental Arts Department, Kyiv National University of Culture and Arts

Features of arrangements of songs from the repertoire of a capella band Pentatonix

The purpose of the article is to analyze the peculiarities of the arrangement of compositions from the repertoire and the Capella of the Pentatonix collective, which has its style, the manifestation of which is the creation of interpretive unique creative versions of known hits. The research **methodology** is to use analytical and comparative approaches to reveal the specifics of the arrangements of the group. The **scientific novelty** is that for the first time in Ukrainian musicology an appeal to the analysis of the well-known American captain group "Pentatonix" is being conducted and an attempt is made to find out the reasons for the popularity of the group, which consists in the existence of a creative approach in creating an interpretive version of the song when it is arranged. **Conclusions.** The band "Pentatonix" is a team that demonstrates a high level of professionalism in its practice. A characteristic feature of the team's style is the creation of exciting interpretations of famous hits, which is manifested in a combination of the original version of the song and its own author's inserts. This approach is complemented by high-quality and skillful intonation, mastery of the vocal apparatus and a sense of consistency of the ensemble. The dramaturgy of compositions, which usually goes beyond the form of the verse, is calculated, contributing to the formation of the second plan.

Key words: a capella, "Pentatonix," arrangement, song, group.

Актуальність дослідження. В музичній культурі сьогодення достатньо велике значення відводиться розвитку естрадної музики. Велика стильова строкатість та розповсюдженість створюють чимало матеріалу для наукових розвідок. Серед існуючих в даний момент виконавських складів, одним з популярних та таких, що демонструють високий рівень розвитку є а capella колективи. У вітчизняному просторі їх діяльність здебільшого представлена творчістю академічних хорів та декількома камерними ансамблями, що працюють у естрадному напрямку. Натомість в американському просторі подібні колективи є надзвичайно розповсюдженими та наявними фактично у навчальних закладах усіх рівнів підготовки – коледжах, університетах. Аналіз аранжувань одного з провідних популярних американських а capella колективів "Pentatonix" є актуальним завданням, вирішення якого сприятиме усвідомленню шляхів трансформації музичного матеріалу в процесі виконавської інтерпретації.

Попри те, що існує ряд розробок, присвячених дослідженню естрадної музики, діяльність даного колективу ще не здобула наукового обґрунтування. В роботі такого автора, як Тед Піс здійснюється аналіз специфіки джазових композицій, як в теоретичному, так і практичному вимірах. В розробках американського дослідника Т.Такахаші та вітчизняної авторки Н. Дрожжиної розкриваються особливості естрадного мистецтва початку XXI століття. Питання становлення джазового мистецтва та розкриття окремих аспектів взаємовпливу різних культур, яке відбувається в ньому, представлене в працях Дж. Коллієра та В. Конен.

Мета дослідження полягає у аналізі особливостей аранжування композицій з репертуару а capella колективу "Pentatonix", для якого притаманний власний стиль, проявом якого є створення інтерпретаційних неповторних творчо перероблених версій відомих хітів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Колектив "Pentatonix" є одним з цікавих та перспективних сучасних американських а capella колективів. В ньому п'ять учасників: Скотт Хоінг – головний вокаліст гурту, тенор, Мітч Грассі – контртенор, Кірсті Мальдонандо – сопрано, Аві Каплан – бас (на даний момент пішов з гурту) та Кевін Олусола – бітбокс. Секрет його популярності полягає у тому, що це гурт зі змішаним складом, де найвищий голос – жіночий, який іноді заміщується співом контртенору, а найнижчий – чоловічий. Таким чином залучається до перегляду як чоловіча, так і жіноча аудиторія. Власне а capella колективи надзвичайно характерні для американського культурного простору. Фактично в кожному навчальному закладі наявні такі гурти. Їх доцільність зумовлена тим, що вони не потребують інструментів, зазвичай голоси добре сполучаються, а єдине, що необхідне – це людський голос, підсилений мікрофоном. Подібний склад розрахований на широку слухацьку аудиторію, може налічувати досить багато учасників (від 4-х до 20-ти), але незалежно від кількості співаків різних партій рідко буває більше п'яти-шести. Учасники подібних колективів можуть використовувати бітбокс, різні звукові ефекти та танцювальні рухи.

Традиція подібних колективів походить від таких жанрів, як госпел та спірічуел, що є частиною традиційної культури США. "Різноманітні жанри негрівської музики засновані на одних і тих же принципах і художніх прийомах, що дозволяли американським неграм створювати будь-які необхідні їм музичні форми" [2, 25]. У сучасних протестантських церквах використовується госпел спів, який побудований за принципом діалогічності. Дж. Коллієр відмічає, що основою діалогічності, закладеної в них, була трудова пісня, яка часто супроводжувала важку та монотонну роботу, після неї хазяї дозволяли влаштовувати змагання, коли обирались два співака, а інші їм підспівували. Так само діалогічними були спірічуели. Через те, що більшість негрів та інших прихожан у XVIII ст. були неписьменними, текст Біблії для них промовлявся по фразам, які вони потім повторювали хором.

Варто відзначити, що практика створення чоловічих вокальних колективів мала в якості своїх витоків не лише госпел та спірічуел, але й "перукарські квартети" (barbershop quartet), які були надзвичайно поширеними в США, починаючи з 20-х років XX століття. Зародження таких колективів розпочалося у період рубежу століть, а в музичному відношенні вони увібрали риси культури білого та чорношкірого населення. Час розквіту був зумовлений підтримкою Society for Preservation and Encouragement of Barbershop Quartet Singing in America ("Товариства для збереження та заохочення квартетів перукарського мистецтва в Америці", 1938). "Бойз бенди кінця 1990-х – початку 2000-х років мають музичні корені, що сходять до перукарських квартетів, які виникають в середині XIX століття з афроамериканської традиції, як і блюз, джаз та госпел" [7, 24].

Власне ще одним фактором популярності колективу є його багатоетнічний склад, що виступає своєрідним уособленням символу єдності американської нації, яка так само складається з представників різного походження – афроамериканців, європейців, вихідців зі Сходу та т.п. Варто відмітити, що ця етнічна різноманітність зазвичай проявляється в музиці. В. Конен, аналізуючи специфіку музичної культури США відмічає строкатість її фольклору, який власне вбирає усю різноманітність населення. "Можливо, ні в одній країні світу музичний фольклор не відрізняється такою строкатістю, як в Сполучених Штатах. По суті, тільки тут і проявляються особливості тих етнічних груп, що утворюють багатонаціональне населення США, які, якщо судити з літератури, мови, побуту, суспільного устрою, повністю асимілювалися і підкорилися загально американським традиціям" [4, 5].

Репертуар "Pentatonix" відрізняється великою стильовою широтою. Учасники гурту звертаються до пісень, що мають різну стильову природу та творчо їх переосмислюють. В повній мірі до творчості гурту можна віднести слова В.Конен, якими вона відмічала здатність музики бути виразником епохи та втілювати ключові смислообрази. "Мистецтво володіє унікальною здатністю відтворювати дух доби в належних лише йому одному формах. Нерідко воно передчуває наближення суспільного перелому до того як зовнішні події занотують літописці" [3, 87]. В їх репертуарі багато кавер-версій сучасної поп-музики, також шлягерів естради XX століття, як-от Рея Чарльза, Елвіса Преслі, Майкла Джексона, а також цікаві обробки класичних творів, власні композиції, фольклорні пісні різних народів світу. Варто відмітити, що сучасне естрадне мистецтво не можливе без існування таких категорій як "шлягер", "хіт", "зірка", адже багато гуртів стають відомими саме завдяки появі нових версій вже відомих хітів. "Музичне мистецтво естради сьогодні є не тільки сферою мистецтва, а й сферою роботи глобального шоу-бізнесу, який пропонує світу "універсальний формат" створення і сприйняття музики – "шлягер", що виконується "Зіркою" [1, 45]. Колектив створює досить багато відеокліпів, які демонструють складні та цікаві образи, пов'язані з переосмисленням хітових творів.

Досить нестандартним та креативним підходом колективу є використання віолончелі в деяких композиціях. Подібне рішення зумовлене тим, що один з виконавців, а саме – Кевін Олусола – поєднує спів у групі, гру на віолончелі в академічній манері та відтворення бітбоксу. В цьому він виступає як новатор, адже досить складно поєднувати бітбокс та гру. Проте подібний прийом сприяє популярності гурту, адже залучення бітбоксу відповідає провідним тенденціям сучасності. В певних піснях учасники гурту використовують тембр віолончелі задля того, щоб створити додатковий контрапункт до голосів чи посилити басову лінію.

Характерним прийомом, який використовують виконавці при створенні аранжувань, є перевірення відомих хітів. Вони досить часто звертаються до надзвичайно популярних композицій, але замість того, щоб відтворити їх без змін у їх оригінальному вигляді зі збереженням стилю та авторського тексту (як мелодичного, так і гармонічного), вони створюють цікаві інтерпретації. Сутністю їх підходу є додавання власних фрагментів, які зазвичай розміщуються у вступному розділі до композиції, відтінюючи та доповнюючи її. Також подібні "вставки" можуть проходити у якості рефрену в межах форм – після приспіву, створюючи форму другого плану, на кшталт форми рондо. Так само власні фрагменти "Pentatonix" використовують у брейках між куплетами, оновлюючи та оживляючи звучання, ламаючи стандартні пісенні схеми та форми. Таким чином виникає дещо неочікуване, те, що відразу привертає до себе увагу. Проте, варто відмітити, що подібні "авторські вставки" "Pentatonix" за музичним матеріалом є не гіршими ніж музичний текст оригінальних композицій. Між первинним текстом та їх авторським матеріалом немає конфлікту, а скоріше є доповнюючий контраст. Для них немає жодних меж стосовно вибору матеріалу, який вони творчо інтерпретують – це може бути як "Богемська рапсодія" гурту "Queen", попури з композицій гурту "Daft Punk", пісня Канье Уеста чи музика з балету П. Чайковського. "На даний момент група хоч і належить до категорії "акапелла", але так і не має, якогось-небудь певного напрямку, оскільки на її творчість впливають різні напрямки музики всіх країн. Гурт виконує свої композиції в жанрах поп, електро, дабстеп, хіп-хоп, реггі та багатьох-багатьох інших" [6].

Досить характерним проявом творчого підходу колективу до аранжування є пісня "Carol of the bells" (обробка пісні "Щедрик" М. Леонтовича, яка стала надзвичайно популярною з англійським текстом в американському просторі). Композиція починається з матеріалу, який проводиться з елементами імітаційної поліфонії, швидко переходячи в гомофонно-гармонічну фактуру, створюючи своєрідний вступ до композиції, після якого є зв'язка-перехід між вступом та основною частиною – темою "Щедрика". Ця зв'язка має яскраво виражене танцювальне начало, після якої основна тема "Щедрика" сприймається більш полегшено та також починає випромінювати танцювальність, а не магічну ритуальну повторність, притаманну давнім шарам фольклору. Після кожного проведення куплету вставна зв'язка повторюється та здобуває власного розвитку. До неї додається уривок, який має танцювальний характер та доповнює її в часовому та образному відношенні. Після останнього куплету пісні йде повторення вступу до неї, який побудований на авторському матеріалі колективу. Саме за його рахунок починається гальмування руху та додається більше вокально-розспівне начало, а не рухливо-танцювальне, внаслідок чого посилюється поліфонічне начало. Таким чином утворюється образно-тематична арка, яка обрамляє пісню. Даний варіант пісні є надзвичайно популярним, що досягається за рахунок використання розміру 6/8 замість 3/4, в якому йде оригінальна версія пісні, що надає їй більше танцювальності. В пісні колектив використовує мажоро-мінор, замість мінору, в якому написано обробку М. Леонтовича.

Як уже було зазначено, колектив часто обирає відомі шлягери в якості репертуару, проте це можуть бути не лише естрадні хіти, але й академічні. Так цікавим є інтерпретаційний підхід в номері "Танок Феї Драже" з балету "Лускунчик" П. Чайковського. Виконавці розпочинають композицію з відтворення шуму повітря, хуртовини, створюючи зимовий настрій, після чого розпочинається спів а капелла. Проводиться тема без використання перкусійних прийомів, причому виконавці намагаються максимально передати звучання симфонічного оркестру – відтворюючи цікавоту струнно-смичкову групи, легато дерев'яних духових. При цьому зберігається фактура, специфіка голосоведіння, наявних у Чайковського. Змін зазнає тональність, яка понижується, порівняно з оригінальною, що обумовлено вокальними можливостями співаків. У репрізі відбувається динамізація тексту за рахунок того, що додається бітбокс. Посилюється танцювальність, вибудовується кульмінація за рахунок віртуозних секвенцій, відтворених людськими голосами, після якого звучить найвищий звук композиції, оброблений за допомогою електроніки, що створює дещо фантастичний образ. Після цього змінюється композиція, яка після цього починає здобувати більше рис авторського матеріалу колективу, що побудований на основі елементів, видобутих з тексту Чайковського. Основний мотив побудований на початковому ритмічному мотиві композиції, що за своєю природою є активним, затактовим. За інтонацією він передає відчуття непевності, хвилювання. Завдяки поліфонічній фактурі багато цих мотивів нашаровуються, посилюється динаміка і створюється нова кульмінаційна зона, яка вже переносить нас до сучасності і вже немає прямих відсилань до тексту Чайковського. Спільним з початком є лише ритмічний малюнок мотиву, який стає домінуючим у останньому розділі композиції, де на нього накладається бітбокс, що передає ритмічну структуру маршу. Після кульмінації звучить генеральна пауза, після якої, як і на початку, йде матеріал першого речення композиції версії "Pentatonix", нагадуючи з чого все розпочиналось. Таким чином створюється образно-тематична арка.

Пісня "Love again", що є авторською композицією гурту, присвячена висвітленню теми кохання – тих страждань, що приносить нерозділене кохання та того, як хочеться повернути колишні почуття та навчитись кохати знову. Розпочинається пісня зі вступу, в ньому у хоральному викладі співають всі учасники гурту про те, яким є смак болю, спричиненого розставанням. Після цього йде перший приспів, в якому мелодичну лінію співає контртенор, оповідаючи історію кохання. Всі інші учасники в цей час створюють акомпанемент в типовій фактурі – бас, бітбокс, гармонічні голоси в танцювальному ритмі. Їх функція полягає у створенні тла до соліста та підкресленні основних ключових слів в тексті пісні. Поступово середні голоси набувають більш мелодизованого характеру, перетворюючись на контрапункт, окрім бітбоксу. У приспіві відбувається певне теситурне підвищення, що створює більш експресивне та напружене звучання, яке підкреслює вербальний текст з риторичним питанням: "як навчитись кохати знову?".

Вся мелодія пісні побудована на мінорній пентатоніці. Якщо у заспіві іноді використовуються прохідні звуки, що належать однойменному мінорові, то у приспіві домінує мінорна пентатоніка з характерними стрибками від першого тону до п'ятого, від п'ятого до сьомого. В комплексі з мінорною домінантою і плагальними зворотами, створюється звучання, що притаманне народному музикуванню. Мелодія демонструє зв'язок з блюзовим мелосом, а гармонія – з фольклором Східної Європи (плагальні звороти, мінорна домінанта, мажоро-мінор).

У другому заспіві зміни стосуються фактури, в якій збільшується роль контрапунктів, що додають більшу спрямованість руху. Після другого заспіву, який продовжує історію, знову йде приспів, де використовується ритмічний малюнок, що представляє поліритмію до основної мелодії. Цей прийом притаманний для стилю гурту. Це досить часто використовується у приспівах гуртом, коли підкреслюється слабка доля, залучається значна кількість синкоп і складних ритмічних малюнків, які виконуються декількома учасниками. Перший пласт – це ритм ударних, другий – ритм мелодії, третій – ритм гармонічного супроводу, які фактично є незалежними один від одного. Розшарування ритму призводить досить органічно до брейку, в якому домінує ритмічне начало. Брейк складається з двох частин, де першу виконує бас соло на фоні бітбоксу, що імітує скретчінг – прийом, типовий для клубної музики та діджейських сетів. Кінець брейку – його друга частина – складається з імітування і повторення основної фрази "Love again", яку співає весь гурт, поступово піднімаючись в теситурному відношенні. Відбувається кульмінація, після якої настає пауза, а згодом знову звучить матеріал вступу, який повністю повторює і вербальний текст, і музичну складову. Потім знову повторюється вступ, який поліфонічно поєднується з мелодією приспіву. Відповідно вступ постає в якості контрапункту, а приспів – у ролі основної теми. Завершується пісня проведенням приспіву, який закінчується на терцієвому тоні тонічного тризвуку, стаючи своєрідним початком нової майбутньої історії. Дана авторська мініатюра ("Love again") включає різні типи фактури, поєднання гомофонно-гармонічної з імітаційною поліфонічною, цікаві ритмічні знахідки, як-от ритмічний брейк, має нестандартну куплетну форму з елементами форми другого плану. В певному сенсі пісня має три основні теми – вступу, заспіву та приспіву, кожна з яких є уособленням трьох різних образно-емоційних станів, які змагаються між собою.

В композиції, побудованій як попури з пісень "Daft Punk", використовуються різні хіти, як ті, що були написані на початку творчості французького гурту, так і найпопулярніші у сьогоденні. Для творчості гурту "Daft Punk" притаманне використання таких стилів, як: хауз, електроніка, диско, EDM. Їх музика характеризується превалюванням ритмічного начала та використанням голосу в обробці, яке надає більш фантастично-синтетичного звучання, символізуючи симбіоз людського начала та штучного інтелекту. Зазвичай їх композиції побудовані на коротких часто повторюваних мотивах з уривчастими закінченнями та постійним ритмічним малюнком. Вони легко запам'ятовуються, є танцювальними та мають нескладні тексти. Всі ці риси учасники гурту "Pentatonix" спробували поєднати у попури. Зазвичай, для розвитку мотивів використовуються багато прийомів. Тед Піс перераховує наступні: "В основі мотивної композиції лежить розробка мотивів і різні маніпуляції з ними: повторення, секвенції, обернення, виконання мотиву в зворотному порядку, ділення обернення в зворотному порядку, зміщення, гармонізація, перегармонізація, аугментація, дімінуція, модуляція, усичення і т.п." [5, 174]. Фактично всі вони використовують учасниками гурту. Широко застосовуються ритмічні остинато, голо-си також використовуються з додаванням електронної обробки. Але замість драм-машин, всі ритмічні малюнки та перкусійні ефекти будуються за допомогою голосів. Також в партитурі колективу наявна поліритмія, яка досягається за рахунок одночасного проведення мелодії, партії барабанів (бітбокс) та середніх гармонічних голосів, які виконують функцію ритмізованого контрапункту, що складається з внутрішньотактових та міждіагональних синкоп, які, наче своєрідний риф, тривають до восьми тактів. Хоча гармонія є нескладною, проте вражає майстерність, з якою "Pentatonix" поєднують різні пісні французького гурту. Найчастіше використовуються тризвуки та їх обернення, проте при застосуванні коротких тривалостей учасники гурту не втрачають інтонаційної вірності та відчуття ансамблевості. Основою є відчуття нестримного руху, який не спинається ні на мить, проте не викликає відчуття одноманітності.

Висновки. Гурт "Pentatonix" є колективом, що демонструє в своїй практичній діяльності високий рівень професійної майстерності. Популярність гурту зумовлена надзвичайно якісним підходом до аранжувань. Характерною ознакою стилю колективу є створення цікавих інтерпретацій відомих хітів, що проявляється у поєднанні оригінальної версії пісні та власного авторського матеріалу. Подібний підхід доповнюється якісним та вправним інтонуванням, майстерним володінням голосовим апаратом та відчуттям узгодженості ансамблю. Прорахована драматургія композицій, які зазвичай виходять за межі куплетної форми, що сприяє створенню форми другого плану.

Література

1. Дрожжина Н. Музыкальное искусство эстрады как социокультурный феномен / Н. Дрожжина // Вісник ХДАДМ. – №15. – Харків, 2008. – С.41-49.
2. Коллиер Д. Становление джаза / Джеймс Коллиер. – М.: Радуга, 1984. – 424 с.
3. Конен В. Дж. Третий пласт: Новые массовые жанры в музыке XX века / В. Дж. Конен. – М.: Музыка, 1994. – 160 с.
4. Конен В. Пути американской музыки. Изд. 3-е, перераб. / В.Конен. – М.: Музыка, 1977. – 448 с.
5. Pease T. Jazz Composition: Theory and Practice / Ted Pease. – Berklee College of Music, 2003. – 237 p.
6. Pentatonix [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://a-cappella.ru/articles/66453>.
7. Takahashi T. Non that innocent: gender and sexuality in millennial pop music at the turn of the twenty-first century. A thesis submitted for the degree of Master of Arts. – University of Hawaii at Mānoa, 2014. – 183 p.

References

1. Drozhzhina, N. (2008). Musical variety art as a sociocultural phenomenon, Bulletin of KhSADA, 15, 41-49 [in Russian].
2. Collier, J. (1984). Becoming a jazz. Moscow: Radyga [in Russian].
3. Konen, V. (1994). Third layer: New mass genres in the music of the XX century. Moscow: Musika [in Russian].
4. Konen, V. (1977). Ways of American music. Moscow: Musika [in Russian].
5. Pease, T. (2003). Jazz Composition: Theory and Practice. Berklee College of Music [in English].
6. Pentatonix. (7.04.2014). Retrieved from: <http://a-cappella.ru/articles/66453> [in Russian].
7. Takahashi, T. (2014). Non that innocent: gender and sexuality in millennial pop music at the turn of the twenty-first century. A thesis submitted for the degree of Master of Arts. University of Hawaii at Mānoa [in English].

Стаття надійшла до редакції 06.02.2018 р.